

Research Paper

An Analysis of Epic Education: Innovative Approach of Education in Religious Teachings

Sousan Sahami^{1*}, Zakiyh Fattahi², Ruhollah Zakirin³

1- Department of Sociology, Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Marvdasht, Iran.

2- Department of Psychology, Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Marvdasht, Iran.

3-Master, Department of psychology, Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Marvdasht, Iran.

Received: 2023/07/07

Revised: 2023/12/10

Accepted: 2023/12/11

Use your device to scan and read the article online

DOI:

10.30495/jpmm.2023.30698.3665

Keywords:

Epi Education, Emotional Intelligence, Moral Intelligence, Daniel Golman, Michele Burba

Abstract

Title: The current research was conducted with the aim of analyzing the epic educational model with a religious approach in the components of emotional intelligence and moral intelligence in psychology.

Method: This research is applied in terms of purpose and in terms of descriptive-qualitative method, which was carried out using the basic theory technique of society; The statistical sample was selected from among the available books of Hosseini's epic book by purposive sampling method, and the concepts related to moral intelligence and emotional intelligence were extracted from the book and its content was coded in three stages.

Findings: The findings of the research showed the compatibility and complementary role of the components of epic education and the components of emotional intelligence from the point of view of "Daniel Golman" and moral intelligence from the point of view of "Michel Borba", in such a way that despite this investigation, there is a more effective guarantee for the realization of the two points of intelligence. will arise in individual life and especially in social life.

Result: The result indicates that instead of examining the dimensions of emotional intelligence and moral intelligence, epic education plays a role and can be an objectifying, facilitating and complementary factor for emotional intelligence and moral intelligence in life. Despite this congruence and conceptual intersection between epic education, emotional intelligence and epic education, moral intelligence, the applicability of the epic education model in various sciences such as education, psychology and sociology can be confirmed.

Citation: Sahami S, Fattahi Z, Zakerin R. An Analysis of Epic Education: Innovative Approach of Education in Religious Teachings: Journal of Psychological methods and models. 2023; 15 (53): 77- 96.

***Corresponding Author:** Sousan Sahami

Address: Department of Sociology, Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Marvdasht, Iran.

Tell: 09177255246

Email: ssahami@miau.ac.ir

Extended Abstract

Introduction

Religious education with the approach of epic education, which we intend to address in this article in its various dimensions, in turn contributes to the strengthening, shaping and direction of vision, motivation, emotions, tendencies, instincts, behavior and natural affairs. It plays a significant role. The epic is an educational process, an epistemology that, with its principles, seeks to train educators who have the ability to create epistemic epics.

The goal of epic education in this sense is to educate an epic-making generation with an epic spirit. Considering that according to the research, moral intelligence and emotional intelligence have special effectiveness and importance in the field of educational sciences, we intend to use them to explore the epic educational model that is derived from pure Islamic education. For this purpose, we will examine the psychological analysis of emotional intelligence and moral intelligence in epic education, so that we can solve the bottlenecks and damages in the education system based on the requirements of time and future by presenting this model. Comprehensive epic education is two rational and emotional approaches in the field of education and uses them in a very good way. One of the remarkable features of this education is that it has serious approaches for the world and for the fields and disciplines. There are various types and it provides the possibility to be present in all spaces. Epic education tells us that self-confidence, the spirit of dignity, the power of decision-making, the power of facing crisis and crisis management should be strengthened in children. The induction of these issues requires a field and a field that

children can to educate them is home and school. (Haj Ali Akbari, 1389).

Meanwhile, emotional and moral intelligence plays a significant role in psychology, education and personal and social fields. In such a way that by using these two models of intelligence, we can witness the understanding of feelings and emotions and the recognition of norms and anomalies in interpersonal relationships. But the point of importance and necessity in this research is to create attention and the practical role of epic education in response to the individual and social needs of society and the place of emotional and moral intelligence in this educational model.

Method

The research method is qualitative using the technique of grounded theory: grounded theory as a research method was proposed by two sociologists named "Barney" Glazer and "Anselm Estrass". This method was later used by qualitative researchers in other fields such as management, nursing, rotenology, counseling and anthropology (17).

Society; Statistical sampling in qualitative method is a very flexible, non-linear and floating approach, which is based on emerging concepts and derived from data, and its main goal is to describe and refine the theory-forming categories in line with the goal. Research is the field of study in contextual theory can be anything; Like an organization, a school, a person, a book (17). In this study, the researchers examined the available books and documents related to epic education from the point of view of contemporary Muslim thinkers in several stages, and then using a purposeful sampling method from among the available books, Hosseini's epic book (Motahari, 2007) Hosseini's epic book is a three-volume book, according to the purpose of the research, we have coded the first volume of this book in seven chapters (398 pages) as the final content in three stages. In the first stage, open coding has been done line by line,

phrase by phrase, paragraph by paragraph and even page by page until the concepts related to ethics and emotional intelligence in phrases and pages... Hosseini's epic book be extracted In such a way that this code or concept should be able to saturate the maximum conceptual and semantic space of ethics and emotional intelligence. Then, a code (concept, name, label) is attached to each desired unit, and the codes obtained at this stage form the cornerstone of the emerging contextual theory. In the second level (centralized) coding, similar and common codes are placed in the form of a single category. The second stage of axial coding has been done. At this stage, using the comparative method, the categories are connected in a network. Gradually the theory appears. The third stage is selective coding, which by logically putting together the coded concepts in the first and second stages, selected the core category and theorizing the background has emerged.

Findings

All financial resources and costs for research and publication of the article have been paid by the authors and no financial support has been received.

Results

According to the description of the epic education model, we can once again acknowledge that we must have a suitable educational model for each stage of time, therefore, with ijtehad, the "epic education" model is extracted from Islamic education. In a way that can be pointed out in the first place

He said that the epic upbringing is similar to the emergence of emotional intelligence and moral intelligence, which was created in line with the response to human needs in society and the development of human sciences. It is raised. (Of course, according to the ijtehad of Islamic education, we can also

emphasize the progress in Islamic sciences).

In "epic education" the goal is to develop the individual and social dimensions of human beings and it emphasizes the humanity of humanity and the cultivation of a perfect human being so that all human values grow in harmony with each other and their growth reaches the highest level. Despite this feature, we witness that instead of examining the dimensions of emotional intelligence and moral intelligence, epic education plays a role and can be an objectifying, facilitating and complementary factor for emotional intelligence and Moral intelligence plays an important role in epic education and can be an objectifying, facilitating and complementary factor for emotional intelligence and moral intelligence in life. Despite this congruence and conceptual intersection between epic education, emotional intelligence and epic education, moral intelligence, the applicability of the epic education model in various sciences such as education, psychology, sociology can be confirmed.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

All subjects full fill the informed consent

Author Contributions

Design - ideas, supervision: Sousan Sahami and Zakiyeh Fattahi: Ruhollah Zakirin

Conflicts of Interest

The authors declare there is no conflict of article. interest in this

مقاله پژوهشی

تحلیل روان‌شناختی هوش هیجانی و هوش اخلاقی در تربیت حماسی

سوسن سهامی^{۱*}، زکيه فتاحی^۲، روح‌اله زاکرین^۳

۱- گروه جامعه‌شناسی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.

۲- گروه روان‌شناسی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.

۳- دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه روان‌شناسی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.

چکیده

هدف: این پژوهش با هدف واکاوی مدل تربیتی حماسی با رویکرد دینی در مولفه‌های هوش هیجانی و هوش اخلاقی در روان‌شناسی انجام شد.

روش: این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی، کیفی است که با استفاده از تکنیک نظریه پایه و انجام شده است جامعه؛ نمونه آماری به روش نمونه‌گیری هدفمند از میان مجموعه کتب موجود کتاب حماسه حسینی انتخاب شده است و مفاهیم مرتبط با هوش اخلاق و هوش هیجانی از کتاب استخراج شده و محتوای آن در سه مرحله کد گذاری شد.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشانگر سازگاری و نقش مکملی مؤلفه‌های تربیت حماسی و مؤلفه‌های هوش هیجانی از دیدگاه "دانیل گلن" و هوش اخلاقی از منظر "میکله بوربا" بود، به نحوی که با وجود این بررسی ضمانت اجرایی تری برای تحقق دو مورد هوش اشاره شده در زندگی فردی و به ویژه زندگی اجتماعی بوجود خواهد آمد.

نتیجه: نتیجه حاکی از آن است که در جای جای بررسی ابعاد هوش هیجانی و هوش اخلاقی، تربیت حماسی نقش آفرین است و می‌تواند عامل عینیت بخشی، تسهیل‌کنندگی و تکمیلی‌کنندگی برای هوش هیجانی و هوش اخلاقی در زندگی باشد. با وجود این همخوانی و تلاقی مفهومی بین تربیت حماسی، هوش هیجانی و تربیت حماسی، هوش اخلاقی می‌تواند به کاربردی بودن مدل تربیت حماسی در علوم گوناگون از جمله تعلیم و تربیت، روان‌شناسی و جامعه‌شناسی صحنه گذاشت.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۴/۱۶

تاریخ داوری: ۱۴۰۲/۰۹/۱۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۲۰

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

DOI:

10.30495/jpmm.2023.30698.3665

واژه‌های کلیدی:

تربیت حماسی، هوش هیجانی، هوش اخلاقی، دانیل گلن، میکله بوربا

* نویسنده مسئول: سوسن سهامی

نشانی: گروه جامعه‌شناسی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران

تلفن: ۰۹۱۷۷۱۵۵۲۴۶

پست الکترونیکی: ssahami@miau.ac.ir

مقدمه

واکاوی مدل تربیتی حماسی با رویکرد دینی هدف این مقاله است. تربیت به نوبه خود در تقویت، شکل‌دهی و جهت‌بخشی به بینش، انگیزش، احساسات، گرایش‌های، غرایز، رفتار و امور فطری سهم بسزایی ایفا می‌کند. عمق و سطح انتزاع مفهوم تربیت حماسی ضرورت بررسی ماهیت تربیت حماسی در کتب اسلامی را سبب می‌شود بنابراین، ماهیت تربیت حماسی مساله اصلی این پژوهش است اهمیت این مساله متأثر از توسعه و تقویت ضعف‌های نرم-افزایی و راهبردی موجود در تربیت نیروی انسانی کارآمد در راستای اعتدالی جامعه اسلامی است. شناخت ریشه‌های ظریف، عمیق تربیت دینی نشان داد دو محور اصلی در تربیت دینی محور هیجان و اخلاق است، اما حد و مرز هر مفهوم به دلیل گستردگی محتوای نهفته در مفهوم تربیت حماسی مشخص نیست بنابراین، در جهت تصریح هدف پژوهش مفاهیم با دو چارچوب مفهومی اخلاق و هیجان بررسی می‌شوند در ادامه برای دستیابی به رویکردهای نظام‌مند و دقیق در تربیت حماسی از چرخش نظری پدیداری جهت دستیابی به شاخص‌ها و ابعاد این دو مفهوم در دیدگاه‌های موجود هوش هیجانی و هوش اخلاقی استفاده می‌کنیم در روان‌شناسی تربیت حماسی می‌پردازیم تا بتوانیم با ارائه این مدل کیفی به فهم بهتر معنای تربیت حماسی برسیم.

هدف کلی این مقاله شناخت و فهم تربیت حماسی است، تربیت حماسی جامع دو رویکرد عقلانی و عاطفی در حوزه تربیت می‌باشد. تربیت حماسی به ما می‌گویند که باید اعتماد به نفس، روحیه عزت، قدرت تصمیم‌گیری، قدرت مواجهه با بحران و مدیریت بحران را در فرزندان تقویت کرد (۱۲). به باور موسوی کامل‌ترین الگوی تربیتی برای ساختن انسان منتظر و زمینه‌ساز ظهور، الگوی «تربیت حماسی» است (۱). به دنبال تصریح هدف کلی در این پژوهش کیفی مولفه‌های فضیلت انسانی در تربیت اسلامی به گونه عام اخلاق و هوشمندی خوش‌فهمی و حکمت است (۶). مؤلفه‌های هوش هیجانی در آموزه‌های تربیت دینی مشاهده می‌شود و در واقع اسلام با ارائه راهبردهای تربیتی و اخلاقی نظیر خودشناسی، متواضع بودن، کظم غیظ، داشتن آرامش، حسن معاشرت، شرح صدر، خودمدیریتی، حفظ اعتدال، حفظ شأن و زبان، انعطاف‌پذیری و بهزیستی سعی بر تربیت مؤمنانی با هوش هیجانی بالا نموده است (۲۹) که با چرخش در نظریه‌های روان‌شناسی برای گردآوری علمی مقوله‌ها و مفاهیم این فضیلت‌ها دو مفهوم هوش اخلاقی، هوش هیجانی مورد بررسی قرار گرفته است. روان‌شناسان، انواع هوش‌ها را شناسایی و آنها را در سه گروه اصلی دسته‌بندی کرده‌اند.

هوش انتزاعی: توانایی ادراک و بکارگیری ماهرانه نمادهای ریاضی و کلامی است.

هوش عینی: توانایی ادراک و بر خورد ماهرانه با موضوعات است.

هوش اجتماعی: توانایی ادراک و ارتباط با مردم (هوش عاطفی و احساسی) است (۱۱).

مفهوم هوش هیجانی ریشه در مطالعات مربوط به هوش اجتماعی^۱ در دهه ۱۹۲۰ و یا حتی زودتر از آن دارد. با این حال، این پدیده بعدها به طور مجدد توسط سالوی و مایر یعنی کسانی که برای اولین بار این پدیده را هوش هیجانی نامگذاری کردند مورد توجه قرار گرفت. سازه معرفی شده توسط سالوی و مایر دو پس از هفت بعد هوش چندگانه گاردنر، یعنی هوش بین فردی و درون فردی را در بر می‌گرفت (۲۱).

مؤلفه‌های هوش هیجانی، با توجه به تعاریف، تاریخچه و دیدگاه‌های گوناگون برای هوش هیجانی می‌توان به مولفه‌های هوش هیجانی نیز دست یافت. در ادامه به چند نمونه از دسته بندی‌های مربوط به مولفه‌های هوش هیجانی که توسط روان‌شناسان صورت گرفته است، اشاره می‌شود:

دانیل گلن با استناد به تعریف سالوی هوش هیجانی را به صورت ترکیبی از پنج مهارت معرفی می‌کند: خودآگاهی، خودگردانی، همدلی، روابط موثر و خودانگیزی.

هوش اخلاقی^۲ نهایی‌ترین هوش انسان معرفی شده و نقطه عطفی در این زمینه بشمار می‌آید. اخلاقی اعتقاد عمیق فرد و ارزش‌های اوست که تمامی افکار و فعالیت‌ها را هدایت می‌کند، یعنی بدان معنی که افراد تمایل ذاتی برای فعالیت با درستی، مسئولیت، دلسوزی و بخشندگی دارند (۱۳). نخستین بار اصطلاح هوش اخلاقی توسط بوربا در روان‌شناسی وارد شد. وی هوش اخلاقی را ظرفیت و توانایی درک درست از خلاف، داشتن اعتقادات اخلاقی قوی و عمل به آنها و رفتار در راستای صحیح و درست تعریف می‌کند (۴) هوش اخلاقی، به معنی توجه به زندگی انسان و طبیعت، رفاه اقتصادی و اجتماعی، ارتباطات باز و صادقانه و حقوق شهروندی است.

لورنس کلبِرگ که به صورت مستقیم، درباره هوش اخلاقی مطالعاتی انجام داده، معتقد است: هوش اخلاقی دارای سه سطح است: ۱. سطح اخلاق پیش قراردادی؛ ۲. سطح اخلاق قراردادی؛ ۳. سطح اخلاق فوق قراردادی (۲۳)

در سطح نخست، رفتار اخلاقی افراد بر اساس اجتناب از تنبیه و کسب پاداش تبیین می‌شود، اخلاق هنوز درونی نشده است و معیارهای اخلاقی به طور حقیقی و واقعی وجود ندارد. در سطح

1 - Social intelligence

2 -moral intelligence

می‌شود او در مسیر اخلاق باقی بماند و در صورت انحراف، احساس گناه بر او چیره شود. این خصیصه سنگ بنای تقویت خصایلی بنیادین مانند صداقت، مسئولیت‌پذیری و امانتداری است. **خویشتن‌داری (خودکنترلی)**، به فرد در مهار کردن امیال نفسانی اش یاری می‌رساند و نیز موجب می‌شود که او پیش از مبادرت به هر عملی، فکر کند و در نتیجه، به گونه‌ای صحیح رفتار می‌کند و احتمال کم‌تری دارد که به انتخاب‌هایی عجولانه دست بزند که پیامدهای خطرناکی در پی دارد.

احترام، فرد را تشویق می‌کند تا به علت آنکه احترام به دیگران را ارزشمند می‌داند، با دیگران به ملاحظه رفتار کند. این ویژگی فرد را وادار می‌سازد تا با دیگران به گونه‌ای رفتار کند که دوست دارد با خودش رفتار شود و به همین سبب، اساس پیش‌گیری از خشونت، بی‌عدالتی و نفرت را پایه‌گذاری می‌کند.

مهربانی، توجه فرزند (فرد) را به رفاه و احساسات دیگران جلب می‌کند. با تقویت این فضیلت، فرد خودخواهی کم‌تری خواهد داشت و بیشتر دلسوز و غمخوار می‌شود و درک می‌کند که مهربانی کردن به دیگران ساده‌ترین کاری است که می‌توان کرد. **تربیت حماسی**، حماسه‌واژه‌ای عربی است که به معنای شدت، صلابت، شجاعت، دلوری، زنده‌دل، غیرت به خرج دادن و دلیری می‌آید (۱۰). حماسه‌ها به لحاظ اهداف و آرمان‌هایی که دارند گاهی مقدس هستند و گاهی نامقدس. حماسه مقدس آن است که به عدالت، حقیقت، انسانیت و کمال جامعه بشری می‌اندیشد و محدود به خواسته و خواهش‌های نفسانی شخص حماسه‌ساز یا گروه و جمع خاص وابسته به او نمی‌شود، اما آرمان حماسه نامقدس کشورگشایی، دنیاطلبی، رسیدن به حطام پست مادی، به دست آوردن قدرت ظاهری و خلاصه اشباع روحیه درنده‌خویی و ارضای خوی جاه‌طلبی شخص حماسه‌ساز است. گرچه اجمالا منفعتی برای دیگران هم دارد ولی در اندیشه اصلاح نسل بشر و جامعه انسانی نیست (جوادی آملی، همان).

تربیت اسلامی در حقیقت همه‌ساحت‌های شخصیت انسان را پوشش می‌دهد و مهم‌ترین ویژگی‌اش این است که نسخه‌ای جامع است برای فلاح، شکوفایی و رشد انسان و ما می‌گوییم مقصد تربیت رشد است. مکتب تربیتی اسلام، قرآن حکیم و کلمات اهل بیت علیهم السلام و سیره آنها، برای امروز و با شرایط خاص امروز، به ما یک رویکرد و گفتمان روشن را پیشنهاد می‌کند که می‌تواند کارآمد و پاسخگوی نیازهای امروز ما باشد. با وقوف به مبانی و با فهم مقاصدی که در تربیت اسلامی حاصل می‌شود، سبک تربیت حماسی که بر آمده از تربیت اسلامی است می‌تواند از پیشنهادهای این دستگاه تربیتی برای عصر حاضر باشد. تربیت حماسی یک فرایند تربیتی-معرفتی است که با اصول خود به دنبال تربیت و پرورش متریبانی است که قابلیت خلق حماسه‌های

دوم، احترام به قانون به خاطر هماهنگی و سازگاری با معیارهای فردی و وجدانی نیست بلکه به خاطر حفظ نظم اجتماعی و هماهنگی با آن و جلوگیری از هرج و مرج است. در این دوره، هنوز نمی‌توان گفت: معیارهای اخلاقی درونی شده‌اند. در سطح سوم، یعنی اخلاق فوق‌قراردادی، اخلاق مبتنی بر اصولی جهانی و برتر از قراردادهای اجتماعی است و رفتار اخلاقی دیگر به تصویب و اجازه یا جلوگیری و نهی دیگران بستگی ندارد و از قدرت گروه‌هایی که از آن حمایت می‌کنند مستقل است این سطح به عقیده کلبرگ، کامل‌ترین مرحله رشد اخلاقی است (۲۳). بوریا و لنینیک و کیل از جمله پژوهشگرانی هستند که به طور ویژه، به هوش اخلاقی توجه کرده‌اند، هوش اخلاقی عبارت است از: ظرفیت روانی برای تعیین اینکه اصول کلی یا جهان‌شمول انسانی چگونه باید در ارزش‌ها، اهداف و عملکردهای افراد به کار گرفته شوند. به بیان دیگر، هوش اخلاقی توانایی تشخیص درست از اشتباه است که با اصول جهانی سازگار باشد (۱۵).

جمع‌بندی بین تعریف سه مرحله‌ای کلبرگ و تعاریف دیگران این‌گونه است: هوش اخلاقی ظرفیت و توانایی تشخیص درست از اشتباه بر اساس اصول اخلاقی است. این تعریف با سطوحی که برای هوش اخلاقی موردنظر کلبرگ بیان شد، مطابقت دارد. در حقیقت، کلبرگ هوش اخلاقی را در یک پیوستار در نظر می‌گیرد که از هوش اخلاقی حداقلی - یعنی رفتار اخلاقی افراد بر اساس اجتناب از تنبیه و کسب پاداش شروع می‌شود و به حداکثر که همان درونی شدن اخلاق یا هوش اخلاقی باشد می‌رسد. به بیان دیگر، ظرفیت و توانایی تشخیص درست از اشتباه در ابتدای پیوستار، در افراد پایین است و هر قدر به انتهای آن نزدیک شویم این ظرفیت و توانایی افزون‌تر می‌یابیم

بردباری، به فرد کمک می‌کند تا ویژگی‌های دیگران را درک کند و آماده پذیرش چشم‌اندازها و باورهای جدید باشد و به دیگران بدون توجه به تفاوت جنسی، نژاد، ظاهر، فرهنگ، باورها، توانایی‌ها، یا جهت‌گیری جنسی احترام بگذارد.

انصاف، موجب می‌شود تا فرد با دیگران عادلانه، منصفانه و بی‌طرفانه رفتار کند و بنابراین، با رعایت قانون، نوبت و شراکت، با دیگران تعامل کند (۴) خانم میکله بوریا با جمع‌آوری شواهد، پژوهش‌ها و نمونه‌های عملی، مفهوم هوش اخلاقی را در قالب پرورش هفت فضیلت مطرح کرده است. این فضایل عبارتند از:

همدلی، وجدان، خویشتن‌داری، احترام، مهربانی، بردباری، و انصاف.

هم‌دلی، احساس اخلاقی بنیادینی است که درک احساسات دیگران را برای فرزندان (فرد) امکان‌پذیر می‌سازد.

وجدان، یک ندای درونی قوی است که به کودک (فرد) در تصمیم‌گیری در امر درستی و نادرستی، کمک می‌کند و باعث

معرفتی را داشته باشند و در این راه ضمن نگاه به اصول، روش‌ها و عوامل کلی و عمومی تربیت، از روش‌های تخصصی حماسی نیز بهره می‌گیرد. هدف تربیت حماسی به این معنا، پرورش نسلی حماسه‌ساز و با روحیه‌ای حماسی است (۱۲). لذا تربیت حماسی یعنی تربیت دینی ناب و معتدل، با برجسته‌سازی عنصر حماسه و فتوت متناسب با نیازهای زمان (۱۲).

مولفه‌های تربیت حماسی

مروت، فتوت، بلاغت، صبر، شجاعت، ایثار، مسئولیت‌پذیری، بصیرت، ایمان، حقیقت‌جویی، عزت‌نفس، اعتماد به نفس.

فازیو (Fazio) عنوان کرده است که پژوهش‌های بسیاری نشان داده که بیشتر مفاهیم دینی به‌گرایش‌های هیجانی الحاق می‌شوند (۲۷) قرآن کریم، نهج‌البلاغه، احادیث و روایات به‌عنوان مهم‌ترین منابع علمی - اخلاقی و تربیتی اسلام، در کنار دیگر امور زندگی، قابلیت‌ها و کارکرد هوش هیجانی را برای انسان‌ها به‌ویژه مؤمنان اشاره کرده است تا از راه مدیریت عواطف و هیجانات در فعالیت‌های روزمره و رفتارهای انسانی - به‌خصوص در تعامل با انسان‌ها - به کمال انسانی دست‌یابند (۲۸). افزون بر این تلخایی در ارایه رویکرد شناختی نسبت به تربیت دینی به یک الگوی سه‌وجهی دست پیدا کرده که مولفه هیجانی یکی از این سه وجه است نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که در فرایند تربیت امکان جدا ساختن تربیت دینی عقلانی و احساسی وجود ندارد؛ زیرا هیجان جزء جدایی‌ناپذیر شناخت است (۲۹). سلحشور نیز در پژوهشی با عنوان حدود و ثغور تربیت اخلاقی، تربیت معنوی و تربیت دینی نتیجه‌گرفت که غایت تربیت، تربیت اخلاقی است و غایت تربیت/اخلاقی، تربیت معنوی است و غایت تربیت معنوی، تربیت دینی است (۳۱).

روش پژوهش

روش پژوهش کیفی است با استفاده از تکنیک نظریه پایه و^۱: نظریه پایه و به مثابه روش پژوهش، توسط دو جامعه شناس به نام‌های "بارنی گلیزر و" آنسلم اشتراس مطرح شد. با وجود زمینه‌های پژوهشی و فلسفی متفاوت، اما سهم هر کدام به گونه یکسان مهم است. این روش بعدها توسط پژوهشگران کیفی در رشته‌های دیگری مانند مدیریت، پرستاری، روتن‌شناسی، مشاوره و انسان‌شناسی به کارگرفته شد (۱۷). جامعه؛ نمونه آماری^۲ نمونه‌گیری در روش کیفی رهیافتی است بسیار انعطاف‌پذیر، غیر خطی و شناور که بر مبنای مفاهیم در حال ظهور و برگرفته از داده‌ها صورت می‌پذیرد و هدف عمده

آن، تشریح و پالایش مقوله‌های شکل‌دهنده نظریه در راستای هدف پژوهش است میدان مطالعه در نظریه زمینه‌ای می‌تواند هر چیزی باشد؛ مانند یک سازمان، یک مدرسه، یک فرد، یک کتاب (۱۷). پژوهشگران در این مطالعه در چند مرحله کتب و مدارک موجود را در ارتباط با تربیت حماسی از نظر اندیشمندان مسلمان معاصر را بررسی کرده و سپس به روش نمونه‌گیری هدفمند از میان مجموعه کتب موجود کتاب حماسه حسینی (مطهری، ۱۳۸۷) را به عنوان نمونه مناسب با هدف پژوهش انتخاب کرده است کتاب حماسه حسینی یک کتاب سه جلدی است که با توجه به هدف پژوهش، جلد یک این کتاب در هفت فصل (۳۹۸ صفحه) را به عنوان محتوای نهایی در سه مرحله کدگذاری کرده ایم. در مرحله نخست کدگذاری باز انجام شده است که به صورت سطر به سطر، عبارت به عبارت، پاراگراف به پاراگراف و حتی صفحه به صفحه انجام شده تا مفاهیم مرتبط با اخلاق و هوش هیجانی در عبارت‌ها و صفحات... کتاب حماسه حسینی استخراج شود. به شکلی که این کد یا مفهوم باید بتواند حداکثر فضای مفهومی و معنایی اخلاق و هوش هیجانی را اشباع نماید. سپس به هر واحد مورد نظر یک کد (مفهوم، نام، برچسب) متصل می‌کند و کدهای به دست آمده در این مرحله، سنگ بنای نظریه زمینه‌ای در حال ظهور را شکل می‌دهد. در کدبندی سطح دوم (متمم‌کز) کدهای مشابه و مشترک را در قالب یک مقوله‌ی واحد قرار داده شده. دومین مرحله کدبندی محوری انجام شده است. در این مرحله با استفاده از روش مقایسه‌ای، مقوله‌ها به صورت یک شبکه در ارتباط با هم قرار می‌گیرند. به تدریج نظریه ظاهر می‌شود. سومین مرحله کدبندی گزینشی است که با کنار یکدیگر قرار دادن منطقی مفاهیم کدبندی شده در مراحل اول و دوم، مقوله‌ی هسته را انتخاب نمود و نظریه‌سازی زمینه‌ای پدیدار شده است.

هدف کلی

واکاوی مولفه‌های هوش هیجانی و هوش اخلاقی در تربیت حماسی

هدف‌های جزئی

واکاوی تربیت حماسی

واکاوی مولفه‌های هوش هیجانی تربیت حماسی

واکاوی مولفه‌های هوش اخلاقی تربیت حماسی

واکاوی مدل کیفی تربیت حماسی مبتنی بر هوش هیجانی و

اخلاقی

²-population

¹- Basic Theory

۱. تربیت حماسی چیست و چه مولفه‌هایی دارد؟

تجزیه و تحلیل داده‌ها (یافته‌ها)

در این بخش از مقاله اطلاعات بدست آمده به صورت توصیفی مورد ارزیابی قرار گرفت. در سطح توصیفی از روش گراند تئوری استفاده شد. کتاب حماسه حسینی (۱۸) مورد مطالعه دقیق قرار گرفت و نکته برداری انجام شد و واژه‌های مهم هر پاراگراف تعیین و آنگاه بر تکرارترین واژه‌ها انتخاب و جدول کدگذاری محوری مشخص شد.

جدول ۱- کدگذاری باز

واژه‌های مهم کتاب حماسه حسینی - شهید مطهری

واژه‌ها	آدرس صفحات (شماره صفحه-شماره پاراگراف)
مشکلات-مذاکره مسئله را حل کند	۱-۱۵
تن به ذلت-زندگی این است که بمیرد ولی فایق باشد و مردن این است که زنده باشید ولی تو سری خور	۲-۱۵
هیجان-کار غیر انسانی-حق دارد	۳-۱۵
غیرت-شجاعت-مردانگی-ایستادگی-مقاومت-حماسی	۱-۱۶
شخصیت حماسی-حسین ع-شخصیت انسانی	۴-۱۶
نژادی و قومی-افسانه-تحریک احساسات-افتخار	۱-۱۷
سرشت بشر-قهرمان ملت-حماسه قومی	۲-۱۷
شخصیت حماسی-حماسه انسانیت-حماسه بشریت-حماسه قومیت-سخن-عمل-حادثه-روح حسین ع-هیجان-تحریک-القا	۳-۱۷
شدت حماسی-علوم ارتفاع حماسه-جنبه انسانی-	۱-۱۸
جنایت-جنگ صلیبی-اندلس-	۲-۱۸
حادثه کربلا-قهرمان حادثه-مصیبت	۲-۱۹
تراژدی-حماسه-افتخار-تجلی حقیقت-حق پرستی	۱-۲۰
صفحه نورانی-حماسه-هدف-انحراف	۲-۲۰
مکتب-زنده تر-	۳-۲۰
قهرمان-احساسات قهرمانی-روح قهرمان-حق و حقیقت-غیرت-عدالت خواه-عزت نفس-شرف و انسانیت-کرامت	۱-۲۲
موفقیت-شکست-	۲-۲۲
دین اجتماعی، فردی	۱-۲۳
سلحشوری-مقاومت-ایستادگی-دفاع-عقیده-عظمت-غیرت-حمیت-شجاعت-دفاع از حقوق-عدالت خواهی	۱-۲۵
عظمت-علوم بشریت-رفعت-مکارم انسانیت-عظمت-شجاعت-حق خواهی-حق پرستی-قهرمان	۲-۲۶
ابراز احساسات-عقیده و ایمان-قهرمانان بزرگ	۱-۲۷
احساسات-جنایات کاران-حماسه حسینی-نمایشگر	۲-۲۷
حماسه-خدمتگزار-خلقت-رضای خدا	۳-۲۷
فتح-دشمن	۳-۲۷
اراده بزرگ-همت بزرگ-حماسه بزرگ-حماسه مقدس-ملت-حماسه فردی-خودخواهی	۱-۲۸
نژاد-ملت-حق و حقیقت-بشریت-	۲-۲۸
عقیده-خدا-پرستش-استثمار-استعباد-ملفی-عدل و مساوات	۱-۲۹
حماسه مقدس-هدف مقدس-پاک و منزّه-زهت-ظلمت مطلق-استبداد	۲-۲۹
رشد و بینش نیرومند	۲-۳۰

۱-۳۱	روح بزرگ-خواهش تن-روح کوچک
۲-۳۱	راه هدفهای الهی-شکرگزاری
۱-۳۲	ارزش-فداکردن-باز کردن راه-آزادی-محیط عدالت
۱-۳۳	حماسه الهی-حق خواهی و حق پرستی-پرچم توحید-منادی عدالت-منادی حریت و آزادی
۲-۳۳	فروسیت یعنی مردانگی-مردانگی مافوق شجاعت
۲-۳۴	حماسه-عظمت-صلابت-شدت-ایستادگی و حق پرستی
۱-۳۵	رفعت-عظمت
۱-۳۷	حماسه
۲-۳۷	سعادت
۱-۳۸	حق و حقیقت
۳-۳۸	حق خواهی-حق پرستی-موجی از حماسه
۱-۳۹	خودپرستی-خداپرستی
۲-۳۹	حماسه الهی-حماسه انسانی
۱-۴۰	اقامه نماز-زکات-امر به معروف و نهی از منکر-جهاد-حق جهاد
۲-۴۱	حمیت و غیرت-شجاعت و صلابت
۴-۴۱	احساس عبودیت
۱-۴۳	صلابت-منش
۲-۴۵	طرفدار عدالت-حق-احسان-فضیلت
۲-۴۶	توبه
۳-۴۶	امر به معروف و نهی از منکر-امام حسین مصلح و اصلاح طلب به مردم عشق و ایده ال داد
۱-۴۷	حس استعناد و بی نیازی
۳-۴۷	درس غیرت-درس تحمل و بردباری-درس تحمل شداید و سختی ها-صبر
۱-۴۸	بردباری-مقاومت-ایستادگی در مقابل شداید به مردم داد
۲-۴۸	حسین ع یک سوژه بزرگ است برای امر به معروف و نهی از منکر-اقامه نماز-زنده کردن اسلام
۲-۴۹	حلم-صبر-تحمل
۳-۵۶	تحریف-تحریف لفظی-تحریف معنوی
۳-۵۷	یهودی ها قهرمان تحریف در جهان-
۱-۵۹	این خصیصه یهودی ها یک خصیصه نژادی است-تحریف موضوع تحریف شخصیت های بزرگ-
۱-۶۰	حیات و سعادت اجتماع
۲-۶۲	حادثه کربلا هم دچار تحریف‌های لفظی است و هم معنوی
۲-۷۴	نهی از منکر بر همه واجب است
۲-۷۴	عدالت و برقراری عدالت
۳-۷۴	عوامل تحریف تمایل بشر به اسطوره سازی
۳-۷۷	عوامل تحریف عامل خصوصی
۱-۷۹	فلسفه قیام حسینی
۳-۸۷	عظمت-شجاعت-دلآوری-انسانیت-شرف-معرفت-فداکاری
۱-۹۰	تحریف معنوی از تحریف لفظی صدبار خطرناک تر است
۱-۹۳	شرایط تقدس یک نهضت
۱-۹۳	نهضت به خاطر حق-به خاطر عدالت و مساوات-توحید و خداشناسی
۱-۹۶	نهضت حسین ع برای اصلاح بود برای امر به معروف و نهی از منکر
۲-۹۷	حسین مکتب عملی اسلام است
۱-۱۰۰	توحید-جلوه ایمان-خداشناسی-رضا-تسلیم-صبر-استقامت-مردانگی-طمئینه نفس از ثبات-عزت
۱-۱۰۱	نفس-کرامت نفس-آزادی خواهی-آزادی طلبی
۱-۱۰۱	حق-حقیقت-عدالت
۱-۱۰۳	معرفت حسین

۱-۱۰۳	مکتب حسین-مکتب انسان سازی
۲-۱۰۴	غیرت-عفت
۳-۱۱۳	تحریف ضربت غیرمستقیم
۲-۱۲۵	تکلیف شرعی
۱-۱۲۶	انقلاب امام حسین آگاهانه است
۳-۱۲۷	نهضت امام حسین ماهیت عکس العملی دارد و ماهیتش ماهیت تقوا
۲-۱۲۶	قیام امام حسین پدیده های چند ماهیتی
۳-۱۳۱	امر به معروف و نهی از منکر
۳-۱۳۲	الگو و پیشوا
۲-۱۳۶	امر به معروف و نهی از منکر
۳-۱۴۲	نخستین منکر جهان اسلام یزید
۱-۱۵۳	امر به معروف و نهی از منکر
۲-۱۵۳	امر به معروف و نهی از منکر
۱۵۴	عادل
۳-۱۵۹	امر به معروف و نهی از منکر
۴-۱۷۱	شعار آزادی-عزت-شرافت
۲-۱۷۴	مصلح
۲-۱۷۴	امر به معروف و نهی از منکر
۱-۴-۱۷۵۵	راستی-حقیقت-شور اصلاح فساد امور مسلمین-شور راستی و حقیقت
۲-۱۷۵	احساس شهادت-جهاد-احساس فداکاری در راه حق
۲-۱۷۷	غیرت
۲-۱۷۷	شعار توحید-حق
۱-۱۷۸	اسارت زینب-اسارت عزت
۱-۱۸۴	امر به معروف و نهی از منکر
۲-۱۸۴	امر به معروف و نهی از منکر
۲-۱۸۵	مبارزه با منکرات و فساد
۴-۱۸۵	دو مفسده در بیعت با یزید
۲-۱۸۸	تثبیت خلافت موروثی
۲-۱۸۷	مکانت عظیم حسین ع
۳-۱۹۳	امر به معروف و نهی از منکر
۲-۱۹۵	غیرت-عزت-بزرگواری
۲-۱۹۷	نهضت حسین علت دعوت مردم کوفه است و دعوت مردم کوفه علت نهضت نیست
۱-۱۹۸	نهی از منکر
۱-۲۰۰	امر به معروف و نهی از منکر
۲-۲۰۱	امر به معروف و نهی از منکر
۱-۲۰۲	امر به معروف و نهی از منکر-عزت
۲-۲۰۳	امر به معروف و نهی از منکر
۲-۲۰۴	حسن تفاهم-وحدت اتفاق میان مسلمین مبدا همه خیرات-تمام ابواب فقه شیعه دقیق تر مفصل تر مستدلتر
۲۰۵	امر به معروف و نهی از منکر
۱-۲۰۶	امر به معروف و نهی از منکر
۲-۲۰۷	مسئولیت شخصی-مسئولیت اجتماعی
۳-۲۰۹	فیض الهی-نصرت الهی-اعانت‌های الهی
۱-۲۱۳	امر به معروف و نهی از منکر
۲-۲۱۴	امر به معروف و نهی از منکر

۱-۲۱۶	امر به معروف و نهی از منکر
۳-۲۱۸	حق-عدالت
۱-۲۱۹	عابد-تائب-سائح-راکع-ساجد
۳-۲۱۹	نهیضت حسینی ارزش خود را از امر به معروف و نهی از منکر
۱-۲۲۰	امر به معروف و نهی از منکر ضامن بقا اسلام است
۳-۲۳۹	انفاق-گذشت-ایثار
۱-۲۴۰	جهاد فی سبیل الله
۳-۲۴۱	راه حق
۳-۲۴۶	امر به معروف و نهی از منکر
۲-۲۵۱	عدالت- وحدت مسلمین
۳-۲۵۱	امر به معروف و نهی از منکر
۳-۲۵۲	امر به معروف و نهی از منکر
۲-۲۵۴	شجاعت-سعادت-شهادت-راه حق
۲-۲۵۵	مقدسات بشر-توحید-عدالت-انسانیت
۲-۲۶۶	همبستگی-همدردی-تعاون
۲-۲۶۷	امر به معروف و نهی از منکر
۲-۲۶۸	امر به معروف و نهی از منکر-همبستگی-همکاری-همگامی-تعرف-آگاهی-قدرت-وحدت-همبستگی
۲-۲۶۹	امر به معروف و نهی از منکر-همبستگی-همدردی-اخوت-برادری
۱-۲۷۰	انفاق
۲-۲۷۵	همبستگی
۲-۲۷۶	غیرت-مقاومت-شجاعت-دلیری-روشن بینی- صبر-رضا-اخلاص-شجاعت
۳-۲۷۶	اطمینان، آرامش-استقامت-قوت قلب
۱-۲۷۷	همدردی-همدلی-طغیان
۲-۲۷۸	غیرت-شجاعت-صبوری
۳-۲۷۸	رضای الهی-مخلص
۱-۲۸۱	امر به معروف و نهی از منکر-تقوا
۱-۲۸۲	عظمت-معرفت-غیرت
۱-۲۸۴	مقاومت-شرافت-جرات-شهامت
۲-۲۸۴	شهامت-شجاعت-ایمان-امر به معروف و نهی از منکر
۳-۲۸۴	امر به معروف و نهی از منکر
۱-۲۸۵	امر به معروف و نهی از منکر
۲-۳۳۵	شهامت-شجاعت
۱-۳۳۶	رسالت
۳-۳۳۸	استقامت
۲-۳۴۸	مروت-انسانیت-حقانیت
۳-۳۶۱	عزت-شرافت-ازادی
۱-۳۶۳	مروت-ایثار-وفا-مساوات
۲-۳۶۳	مردانگی
۲-۳۷۶	اختیار-اراده-ایمان-عبادت
۲-۳۸۱	توحید

واژه های پر تکرار در کتاب حماسه حسینی

تعداد	واژه ها
۵	تحمل
۳	بردباری
۵	مقاومت
۴	ایستادگی
۴	صبر
۱	حلم
۱۲	عدالت
۳۴	امر به معروف و نهی از منکر
۳۰	حق
۶	آزادی
۴	عزت
۱	گذشت
۲	ایثار
۱۲	شجاعت
۳	استقامت
۵	همبستگی
۴	ایمان
۲	مروت
۱	آگاهی
۲	عزت نفس
۲	حمیت
۱۹	حماسه
۱۱	غیرت

جدول ۲- کدگذاری محوری

توصیف	عناصر
ایستادگی - مروت - انسانیت - حقانیت - ایثار - شجاعت	پدیده ها (ایده ها)
سیره پیامبر - خانواده	شرایط علی
امر به معروف و نهی از منکر - همبستگی - همدردی - اخوت - برادری، عدالت و برقراری مبارزه با منکرات و عدالت - عدالت - تعاون - ارزش - فداکردن - باز کردن راه - آزادی	زمینه
فساد - دو مفسده در بیعت با یزید - تثبیت خلافت موروثی	شرایط مداخله ای (میانجی)
ایمان - عزت نفس - اختیار - اراده - ایمان	استراتژی های کنشی
عبادت - اطمینان - آرامش - استقامت - قوت قلب - رضای الهی - مخلص - انفاق - گذشت - عابد - تائب - سائح - راکع - ساجد	
عظمت - علو بشریت - رفعت - مکارم انسانیت - عظمت - شجاعت - حق خواهی - حق پرستی - قهرمان - وحدت مسلمین - خدمتگزار - حسن تفاهم - وحدت اتفاق - میان مسلمین مبدا همه خیرات - تمام ابواب فقه شیعه دقیق تر مفصل تر مستدل تر	پیامدها

انواع تمها

ارتباط با خود: { ایستادگی - مروت - حقانیت - ایثار - شجاعت

- عزت نفس - اختیار - اراده - استقامت - مخلص - مکارم انسانیت - رفعت }

ارتباط با خداوند: { ایمان - عابد - تائب - سائح - راکع - ساجد

- عبادت - رضای الهی - قوت قلب }

آرامش، استقامت، قوت قلب، رضای الهی، اخلاص، انفاق، گذشت، عابد، تائب، سائح، راکع، ساجد می‌باشد، اما اگر بخواهیم با توجه به توضیحات اشاره شده به ارتباط هوش هیجانی و تربیت حماسی بپردازیم، می‌توان به نکات زیر توجه کرد. لذا، به همین دلیل به مقایسه وجوه مولفه های هوش هیجانی و تربیت حماسی که از پژوهش استخراج شده است می‌پردازیم.

– خودآگاهی

در مورد رابطه تربیت حماسی و هوش هیجانی می‌توان با توجه به نکات استخراج شده از پژوهش به موارد زیر اشاره کرد. با در نظر گرفتن دیدگاه مختلط هوش هیجانی، بار دیگر باید به این نکته تأکید کرد که طبق دیدگاه نظریه پردازان هوش هیجانی از جمله دانیل گلمن، خودآگاهی ریشه و اساس دیگر مولفه های هوش هیجانی است و تا زمانی که از سطح خودآگاهی پایینی برخورداریم، در انتخاب هدف، برنامه ریزی برای رسیدن به مرز، مدیریت و کنترل احساسات خود، برانگیزگی خود، بگاریگری نظمی که بتوان بر اساس آن با احساسات دیگران هماهنگ شد، رشد مهارت های اجتماعی متناسب با هدف و عمل و مهارت هایی که برای مدیریت رفتار خود و اطرافیان می‌باشد با مشکل مواجه می‌شویم.

با توجه به آنکه هدف خودآگاهی، شناخت از خود است می‌توان به این نکته تأکید کرد که در مدل تربیت حماسی هم تأکید فراوان به خودشناسی و آگاهی از خود شده است و از بین مولفه های تربیت حماسی می‌توان به مولفه ایمان که یک رابطه دو سویه و تعمیق بخش با کلید واژه خودآگاهی دارد بپردازیم. از لحاظ نظری آیات و روایات بیانگر این است که شناخت خویشتن زمینه ایمان را در انسان تقویت می‌کند. حضرت امیرالمومنین -علیه السلام- فرموده است: برترین پیروزی برای آدمی شناخت نفس خویشتن است (۲) و نیز از نبی اکرم - صلی الله علیه و سلم- نقل شده است که فرموده: «من عرف نفسه فقد عرف ربه» (۱۵) که یعنی می‌توان با شناخت خود، خدا را شناخت که مقدم ایمان است، اما اینکه ایمان چه نقشی در خودشناسی دارد و چگونه می‌توان در پرتو ایمان به ارزش های وجودی خویشتن پی برد مربوط می‌شود به این که ایمان چیست؟ ایمان در واقع میوه جهان بینی توحیدی است که در آن چنانچه نگرش و دید انسان نسبت به جهان و آغاز و انجام آن بر مبنای درست شکل گیرد، نگرش انسان نسبت به خویشتن نیز اصلاح می‌شود.

– خودتنظیمی

گلمن با استناد به تعریف سالوی دومین مؤلفه هوش هیجانی را خودتنظیمی یا خودگردانی می‌داند. خودتنظیمی یا کنترل نفس

خودتنظیمی، آگاهی اجتماعی یا ارتباط با دیگران و مدیریت روابط است.

نکته دارای اهمیت در مورد اهمیت و جایگاه هوش هیجانی این مسئله است که، هوش هیجانی ارتباط با شیوه برخورد افراد با مسائل و فراز و نشیب های زندگی دارد. به بیان دیگر، هوش هیجانی مجموعه ای است از خصوصیات شخصیتی که موجب می‌شود افراد شیوه های مناسب برای گذران زندگی و مراحل آن استفاده کند.

اما در مورد تربیت حماسی می‌توان با توجه به نکات استخراج شده از پژوهش به موارد زیر تأکید و اشاره کرد. در تربیت حماسی می‌توان به این نکات اشاره کرد که مدل تربیت حماسی با کسب مهارت در خانواده به واسطه سبک زندگی سالم ایجاد و مرتبط می‌شود. به بیان دیگر، افراد برای کسب ویژگی های تربیت حماسی باید نقش تربیتی خانواده در سنین گوناگون مرتبی را توجه داشته باشند. به گونه ای که در کتاب حماسه حسینی می‌توان به این نکته توجه کرد که امام حسین (ع) به عنوان یک الگو در مدل تربیت حماسی در کودکی از سیره و سبک زندگی جد خود پیامبر اسلام (ص) و هم خانواده خود به کسب مهارت نسبت به ویژگی و مولفه های تربیت حماسی پرداخته است. شیوه و سبک زندگی خانواده امام حسین (ع) در رشد و پرورش این نوع مدل تربیتی قابل توجه است. باید توجه کرد که به دلیل خاصیت تربیت حماسی افراد در همه سنین می‌توانند به کسب کیفیت بخشی و ارتقا مولفه های این مدل تربیتی بپردازند.

در این مدل تربیتی کسب ویژگی و مهارت بیش تر در بستر فعالیت اجتماعی و ارتباط عمیق و موثر با خداوند ایجاد می‌شود، اما برای ایجاد و تحقق تربیت حماسی احتیاج به شرایط و بستر زمینه ی مناسب و مساعد می‌باشد که از جمله می‌توان امر به معروف و نهی از منکر، همبستگی، همدردی و تعاون، اخوت، عدالت، آزادی، ایثار اشاره کرد. در شرایط و زمینه میانجی مولفه های ایمان، عزت نفس، اختیار و اراده نقش موثری دارند و قابل تأمل و توجه است.

با توجه به توضیحات ذکر شده به عنوان شرایط علی که نقش عوامل ایجاد تربیت حماسی را برخوردارند و پیش بینی شرایط لازم برای این مدل تربیت می‌توان به مولفه های تشکیل تربیت حماسی که شامل ایستادگی، مروت، انسانیت، حقانیت، ایثار، شجاعت است، راه پیدا کرد. بر اساس پژوهش صورت گرفته پیامد و نتیجه تربیت حماسی برای افراد و جامعه شامل عظمت، علوبشریت، رفعت، مکارم انسانیت، حق خواهی، حق پرستی، وحدت می‌باشد. در اجرایی شدن این نتایج و بر اساس روش پژوهش صورت گرفته می‌توان به عوامل موثری که نقش استراتژی کنشی دارند، اشاره کرد که خود شامل: عبادت، اطمینان،

در تربیت حماسی مؤلفه‌ای که می‌تواند نقش همسو در هماهنگی با همدلی داشته باشد، ایثار است. ایثار در لغت به معنی برگزیدن، عطا کردن، سود دیگران را بر منفعت خویش مقدم شمردن می‌باشد (۶). افرادی که ایثارگر هستند در عین نیاز، دیگری را بر خود مقدم می‌داند و در عین خستگی، کارهای دشوار را بر عهده می‌گیرند و فداکارانه به خاطر خدا به نفع مردم از حق شخصی خود می‌گذرند. ایثارگری وارستگی از وابستگی هاست. فرهنگ ایثار در عرصه روابط اجتماعی توانایی لازم برای ایجاد سرمایه اجتماعی را دارد و به گونه‌ای می‌تواند موجب حس تعلق، همکاری و پیوستگی بین انسان‌ها شود. لذا، با توجه به توضیحات داده شده، برای تقویت و عینیت بخشی به همدلی از جمله درک کردن دیگران می‌توان از مؤلفه ایثار بهره لازم را برد زیرا در ایثار توجه به همین موارد با از خودگذشتگی برای رفع نیازهای دیگران سرلوحه کار است.

– مهارت اجتماعی

مهارت‌های اجتماعی یا روابط مؤثر یکی دیگر از بخش‌های هوش هیجانی است. مهارت اجتماعی هم معنی با سازگاری اجتماعی است به عبارتی مهارت اجتماعی یعنی توانایی برقراری ارتباط متقابل با سایر افراد بویژه در بعد اجتماعی به گونه‌ای که در هنجارهای جامعه مورد قبول بوده و دارای ارزش باشد. گرشام و البوت (۱۹۹۰) مهارت اجتماعی را رفتارهایی می‌داند که فرد را قادر به تعامل موثر و اجتناب از پاسخ‌های نامطلوب کرد و بیانگر سلامت رفتاری و اجتماعی افراد هستند. یکی از مولفه‌هایی که ارتباط مستقیم و دو سویه با رشد مهارت اجتماعی دارد و از شرایط مداخله‌ای تربیت حماسی شامل می‌شود، عزت نفس است.

عزت نفس از نگاه کوپراسمیت (۱۹۶۷) عبارت است از ارزشیابی فرد درباره خود و یا قضاوت‌های شخص در مورد ارزش خود. لذا، عزت نفس عامل اصلی و اساسی در سازگاری عاطفی اجتماعی افراد است. عزت نفس بالا با راهبرهای مقابله‌ای مثبت و سازنده، انگیزش بالا و حلاوت عاطفی مثبت رابطه دارد. از سوی دیگر، عزت نفس پایین موجب می‌شود احساس ضعف، حقارت بر انسان چیره شود و فرد روز به روز منزوی تر شده و مشکلات سازگاری و عاطفی آن بیش‌تر شود. هم‌چنین، به دلیل آنکه در مهارت اجتماعی تاکید لازم به توانایی برقراری ارتباط با سایر افراد است وجود افرادی که دارای رذائل اخلاقی از جمله حسادت، بدبینی، خودخواهی ... نباشد و بتواند نفس خود را کنترل نمایند از اهمیت برخوردار است و شاید یکی از شروط لازم باشد. برای داشتن این شرط لازم احتیاج به مولفه شجاعت که از ارکان تربیت حماسی است می‌باشد. در مولفه شجاعت افراد در درجه به خودسازی و تقویت ابعاد روحی و روانی خود در پرتو ایمان و

به توانایی در کنترل رفتار، احساس و افکار برای پیشگیری از رفتار نامطلوب، افزایش رفتار مطلوب و دستیابی به اهداف گفته می‌شود. و یا خودتنظیمی به تلاش سیستماتیکی اطلاق می‌شود که برای جهت‌دهی به افکار و احساسات و عملکردهای فردی برای رسیدن به اهداف فردی صورت می‌گیرد. نکته قابل توجه و کلیدی در تعاریف که برای خودتنظیمی وجود دارد، توانایی و قدرت کنترل رفتار، احساس و افکار افراد است، اما برای تحقق این ویژگی در عمل می‌توان به بهره‌گیری از مؤلفه تربیت حماسی از جمله مروت و شجاعت پرداخت.

مروت یکی از واژه‌هایی است که همیشه در مورد انسان خودساخته و آزاده بکار برده می‌شود. این کلمه معادل مردی و مردانگی، جوانمردی، بزرگواری، عیاری، فتوت است (۶).

از آثار مروت، بازدارندگی از قبائح، صبر بر شدائد، بذل و بخشش و فراموشی کردن نیکی دیگران است. مروت یک روحیه برخاسته از عقلانیت است، چنانچه امیرالمؤمنان علی علیه السلام می‌فرماید: «مروه الرجل علی قدر عقله» (۲۵). لذا، همان گونه که به آثار و ویژگی‌های مروت اشاره شد می‌توان با وجود این مؤلفه به توانایی و قدرت کنترل رفتار، احساس و افکار بیفزاییم.

شجاعت هم از دیگر مؤلفه‌های تربیت حماسی است که به معنی قوت دل و قدرت روحی می‌باشد. این صفت مانند مابقی فضایل اخلاقی از ایمان نشات می‌گیرد، شجاعت نیز از ایمان انسان‌های مومن سرچشمه می‌گیرد که نشانگر تلازم میان این دو می‌باشد.

مراتب شجاعت عبارتند از: چیرگی در میدان، چیرگی بر نفس اماره، چیرگی بر مشکلات و چیرگی بر رذایل. در این بخش هم با توجه به ویژگی‌های شجاعت می‌توان تاکید کرد که این شجاعت می‌تواند در تأمین خودتنظیمی قابلیت لازم را داشته باشد.

– همدلی

سومین مؤلفه هوش هیجانی همدلی است. همدلی پل ارتباطی ما با دیگران است که هر فردی برای حضور موثرتر در جامعه و ارتباط خود باید آن را کسب کند. همدلی یعنی احساس و واکنش مورد علاقه برای افرادی که پیرامون ما قرار گرفته‌اند. «همدلی» به این معنا نیست که تمام احساسات طرف مقابل را تایید و تحسین کنیم، همدلی بیش‌تر به معنای تأمل و ملاحظه احساسات دیگران است (۸). با توضیحات ذکر شده از همدلی درک کردن دیگران و بکارگیری یک عمل مناسب که متناسب با علاقه افرادی که پیرامون ما قرار دارند رکن اساسی این مفهوم را شامل می‌شود.

خداوند می‌پردازند که این امر می‌تواند به مهارت اجتماعی بینجامد.

– خودانگیزی

آخرین مؤلفه هوش هیجانی خودانگیزی است. خودانگیزی بر اساس نیازهای ذاتی و روان شناختی ما بروز می‌کند. افراد به صورت درونی با انگیزه می‌شوند و به خاطر علاقه، احساس چالشی که فعالیت خاصی ایجاد می‌کند و به خاطر لذتی که از آن می‌برند رفتار می‌کنند. این رفتار به صورت خودانگیزه، نه به وسیله (بیرونی) روی می‌دهد به گونه‌ای که یکی از ارکان شکل دهی خود انگیزی تعیین اهداف متعالی برای افراد است. با وجود اهداف متعالی برای ایجاد خودانگیزی به شرط لازم دیگر از جمله اراده و همت، ایستادگی و مقاومت، اختیار هم باید توجه کرد. در تربیت حماسی به همین مؤلفه های زیربنایی تشکیل خودانگیزی تاکید و توجه می‌شود. یکی از مهم‌ترین مؤلفه هایی که جز شرایط زمینه تشکیل تربیت حماسی می‌شود امر به معروف و نهی از منکر است، که این خود از اهداف ایجاد انگیزش درونی در راستای اقدام و رفتار بشمار می‌رود. در همین راستا با وجود اهمیت انگیزش درونی، اما در حین هر اقدام و رفتاری موانع و مشکلاتی وجود دارد که برای عبور از این موانع می‌توان با اراده لازم که خود یک نوع نیروی باطنی است برای تصمیم گیری، شروع کار، انجام اهداف و وظایف در برابر عقب انداختن کارها و تنبلی، نقش پادزهری را ایفا می‌کند. اراده نیروی درونی است که به افراد امکان می‌دهد بر تمام موانع و سدهای بیرونی غلبه کند و یا اراده توانایی تصمیم گیری و پیگیری با عزم راسخ است تا آن هدف و تصمیم با موفقیت به پایان برسد.

همچنین، می‌توان به مؤلفه های ایستادگی و استقامت هم توجه کرد. در استقامت درباره راهی گفته می‌شود که بر روی خط هموار می‌باشد و استقامت انسان یعنی متعهد بودن او در راه مستقیم (۲۰) کسانی که دارای استقامت هستند از صبر و حلم و ثبات قدم نیز بهره مند شده اند. استقامت آدمی در یک کار این است که از نفس خود بخواهد که درباره آن امر قیام نماید و به حد کمال و تمامیت خود برسد (۲۴).

مؤلفه تأثیرگذار دیگر تربیت حماسی که می‌تواند نقش بسزایی در خود انگیزی داشته باشد «اختیار» است. انسان مجبور صرف نیست که از خود اراده نداشته باشد و رشد انسان تابع قدرت اختیار است. به همین دلیل تمام افعال انسان تابع اختیار است که در این زمینه بحث خود انگیزی هم متأثر از این مسئله و مؤلفه خواهد بود. به نحوی که اگر انسان برای هر فعل خودمختار نباشد به مرحله خودانگیزی نمی‌رسد. لذا تحقق خود انگیزی منوط به اختیار انسان است.

جلوه های هوش اخلاقی تربیت حماسی با توجه به تعاریف و ویژگی هایی که برای هوش اخلاقی اشاره شد می‌توان به نکات زیر تاکید و توجه کرد.

هوش اخلاقی یک نوع توانایی و ظرفیتی است برای درک و تشخیص درست از خلاف، داشتن اعتقادات اخلاقی قوی و عمل به آن، رفتار در راستای صحیح و درست (۴). در یک تقسیم بندی هوش اخلاقی از سطوح پیش قراردادی شروع و تا بالاترین سطح که اخلاق فوق قراردادی است ادامه پیدا می‌کند.

تأکید بر قوانین و وجدان از نقاط بارز تحقق هوش اخلاقی می‌تواند بشمار رود که در محیط خانواده و جامعه قابل ایجاد و رشد می‌باشد. همچنین، بوربا (۲۰۰۵) با توجه به جمع آوری شواهد و پژوهش های خود برای مفهوم و پرورش هوش اخلاقی به هفت فضیلت اشاره کرده است که عبارتند از: همدلی، وجدان، خوبستن داری، احترام، مهربانی، بردباری و انصاف. اگر در این قسمت بخواهیم به مقایسه مؤلفه های هوش اخلاقی بوربا با مدل تربیت حماسی مورد پژوهش بپردازیم می‌توان به صورت مجزا برای هر کدام به نکات زیر اشاره و مقایسه پرداخت.

– همدلی

همدلی یعنی همدردی با دیگران و درک نگرانی و احساسات. همدلی به افراد کمک می‌کند که نسبت به نیازها و احساسات دیگران حساس تر بشوند و به اشخاص نیازمند کمک شده و با محبت رفتار شود. افزون بر اینها همدلی، عاطفه اخلاقی قدرتمندی است که افراد را به انجام کارهای درست تشویق می‌کند زیرا یک شخص همدل تأثیر درد عاطفی را بر دیگران تشخیص می‌دهد و بی رحمانه رفتار نمی‌کند. در همدلی فرد، خوب به سخنان شخصی که مشکل دارد گوش می‌دهد تا بتواند به وی کمک کند. در تربیت حماسی یکی از مواردی که جز شرایط زمینه ای ذکر شده است، "تعاون" می‌باشد. تعاون در اصطلاح به معنی "یاوری و همراهی متقابل" می‌باشد. این واژه از "عون" به معنی یاری کردن و در باب تفاعل با معنای به همدیگر کمک کردن و همیاری کردن آمده است که نقش و معنای مشترک با همدلی هوش اخلاقی دارد.

همچنین، بین همدلی و "ایثار" که از دیگر شرایط زمینه ای تربیت حماسی است ارتباطی به قرار زیر وجود دارد. "ایثار" در لغت به معنی برگزیدن، عطا کردن، سود دیگران را بر منفعت خویش مقدم شمردن می‌باشد (۶). افرادی که ایثارگر هستند در عین نیاز، دیگران را بر خود مقدم می‌دانند و در عین خستگی، کارهای دشوار را بر عهده می‌گیرند و فداکارانه به خاطر خدا به نفع مردم از حق شخصی خود می‌گذرند. ایثارگری وارستگی از وابستگی هاست. فرهنگ ایثار در عرصه روابط اجتماعی توانایی

لازم برای ایجاد سرمایه اجتماعی را دارد و به گونه‌ای می‌تواند موجب حس تعلق همکاری و پیوستگی بین انسان‌ها شود. لذا، با توجه به توضیحات داده شده، برای تقویت و عینیت بخشی به همدلی از جمله درک کردن دیگران می‌توان از مؤلفه ایثار بهره لازم را برد زیرا در ایثار توجه به همین موارد با از خودگذشتگی برای رفع نیازهای دیگران سرلوحه کار است.

هم‌چنین، می‌توان بین فضیلت اول هوش اخلاقی که همدلی معرفی شده است با "اخوت" که از دیگر مؤلفه شرایط زمینه‌ای تربیت حماسی است، ارتباط ایجاد کرد. "اخوت" یک رابطه مستحکم بین دو یا چند نفر است که بر اساس یک تعهد اخلاقی، وجدانی و حتی فطرت و آفرینش مشترک در مقابل هم مسئول می‌شوند به گونه‌ای که انسان برادر انسان است (۱۰) و افراد در درک احساسات، نیازها و کمک به یکدیگر خود را متعهد به هم می‌دانند. لذا، "اخوت" هم توانایی لازم برای برآورده کردن اهداف و پیدایش همدلی را دارد.

- وجدان

فضیلت دوم هوش اخلاقی "وجدان" نام گذاری شده است. وجدان ندای درونی بالقوه‌ای است که به افراد در تصمیم‌گیری برای تعیین درستی و نادرستی امور کمک می‌کند و باعث می‌شود افراد در مسیر اخلاق بمانند و در صورت انحراف احساس گناه کنند. با وجدان انسان هنگام انجام کار خوب احساس خوشحالی، آرامش و رضایت می‌کند و در پی کار زشت و ناپسند سر به زانو می‌گذارد و از درون ملامت و سرزنش را شروع می‌کند، اما نکته دارای اهمیت در وجدان، بیدار نگه داشتن آن است، به گونه‌ای که بر اثر آلودگی، وجدان به خواب خواهد رفت و هوی و هوس می‌تواند بر وجدان غلبه پیدا کند و حیات انسان را تیره سازد. لذا خطر این انحراف به حدی است که آدمی از حد انسانیت دور می‌سازد و او را در وضع و موقعیتی قرار می‌دهد که ملامت نفس و وجدان او را ناراحت نمی‌کند.

در مدل تربیت حماسی بر اساس پژوهش موجود مؤلفه "ایمان" سازگاری و ارتباط با مفهوم وجدان دارد. با توضیحات مطرح شده در مورد "وجدان" می‌توان توجه به برخی مؤلفه‌های تربیت حماسی که می‌توانند نقش بازدارندگی از انحراف و توانایی رشد برای وجدان داشته باشند وجود دارد. هم‌چنین، آسیب دیگر که می‌تواند وجدان را تحت الشعاع قرار بدهد، جابه‌جایی و تغییر مفاهیمی از جمله خوب و بد، زشت و زیبا و ... است که این اتفاق با وجود دیدگاه و اعتقاد به نسبیت گرایی و قرائت‌های گوناگون در حال انجام است.

"ایمان" اصل امن طمأنینه و آرامش نفس است. ایمان به مفهوم اذعان و تصدیق است و به معنی گرویدن، عقیده داشتن،

ایمن کردن است. ایمان باوری است که به زندگی انسان جهت می‌دهد و بر چگونگی زیستن او نقش مهم دارد و محور ارزش گذاری برای اندیشه‌ها و عملکردهای مردم است. ایمان به خدا و معاد پشتوانه محکمی برای حقایق عالم از جمله وجدان بشمار می‌آید و افرادی که چنین پشتوانه‌ای را از دست بدهند به قطع وجدان خود را بی‌یاور و آن را آسیب پذیر می‌کنند. وجدان نیازمند به مبنای معرفتی است تا خود را به بهترین نحو برای انسان توجیه کند و الا غلبه بر لذایذ و منافع مادی انسان امری است ناممکن. وجدان تنها در صورتی از دام و بقای کافی برخوردار می‌شود که برای انسان دارای یک پشتوانه قوی معرفتی مانند "ایمان" داشته باشد.

- خویشتن داری

سومین مؤلفه هوش اخلاقی "خویشتن داری" است. "خویشتن داری" در لغت به معنی اجتناب، بردباری، شکیبایی، پرهیزکاری می‌باشد و یک مکانیسم درونی مداخله گر است که باعث می‌شود فرد، افکار، عقاید یا تمایلات نادرست یا زیان آور خود را که به ذهن می‌رسد به عمل تبدیل نکند. هم‌چنین، خویشتن داری یکی از راههای مقاومت انسان در شرایط دشوار است که می‌تواند اشاره به پایداری نشان دادن انسان در برابر موقعیت‌های تحریک یا تاخیر باشد بدون آنکه باعث دلخوری یا خشم یا سایر راههای منفی شود.

معادل خویشتن داری در مدل تربیت حماسی تقوا و صبر است به گونه‌ای که تقوا در لغت به معنای بازدارندگی، نگهداری و صیانت از آسیب‌هاست (۲۰). مدیریت نفس و سازماندهی انگیزه‌ها، تمایلات و رفتارها تنها در سایه تقوا امکان‌پذیر است (۲۴).

صبر بازداشتن خویشتن از انجام اموری است که عقل و شرع خویشتن دای از آن را اقتضا می‌کند و به تعبیر دیگر صبر به پایداری نفس و نداشتن تشویش در سختی (نراقی، ۱۳۷۷) همراه با گشادگی خاطر اطلاق شده است. در پژوهش صورت گرفته برای کشف ابعاد تربیتی حماسی به لفظ تقوا و صبر اشاره‌ای نشده است اما می‌توان از واژه "استقامت" که هم معنی صبر است و جزء استراتژی کنشی است و "ایستادگی" که از پدیده‌های تربیت حماسی است برای تطابق و هماهنگی سازی با خویشتن دای استفاده کرد. واژه استقامت از ماده قوم بوده و معنای ایستادگی، پای فشاری کردن، پایداری کردن، صبر و تحمل و اعتدال و ثبات و مداومت استعمال شده است (۲۶). استقامت از نظر اصطلاحی عبارت است از تحمیل و بردباری در مقابل سختی‌ها و مصائب زندگی، که چشم انسان را از دیدن واقعیت‌ها باز دارند و انسان را در ادامه مسیر زندگی دچار تزلزل کنند (۲۰). هر انسانی در زندگی با مسائل تلخ و شیرین و فراز و فرودهای

ایثار است، و یا در ترکیب مهربانی بر اساس نظر باتسون (۲۰۰۲) واژه همدردی، مسئولیت و تعاون اجتماعی وجود دارد که در ابعاد گوناگون تربیت حماسی موجود خواهد بود هم‌چنین، در سیره پیامبر(ص)(شرایط علی) یا در مکارم انسانیت (پیامد) کلید واژه "مهربانی" قابل فهم و موجود است.

لذا به دلیل آنکه جان مایه "مهربانی" از خودگذشتگی توجه به احترام به ابعاد وجودی بقیه موجودات است، در واقع، می‌تواند در عملکرد مفهوم با ایثار، همدردی، مسئولیت و تعاون اجتماعی که از مؤلفه‌های تربیت حماسی است و قبلاً مفصل به تشریح ابعاد آن پرداختیم، تطبیق داد.

- بردباری

مؤلفه ششم هوش اخلاقی "بردباری" معرفی شده است. بردباری در لغت به معنای تاب، تحمل، حلم، حوصله، شکیب، صبر، صبوری، طاقت است(۶). بردباری، نیرویی است فعال که انسان را در برابر آن چه ناخوشایند اوست توانمند می‌سازد. کسانی که توان تحمل سختی‌ها را دارند بر خود مسلط هستند و از تعادل خارج نمی‌شوند، می‌اندیشند و به موقع و به اندازه اقدام می‌کنند. در تربیت حماسی واژه "ایستادگی" که از پدیده‌های روش پژوهش می‌باشد هم معنی با فضیلت ششم هوش اخلاقی است، که می‌توان به صورت آشکار ارتباط و مفهوم مشترک این دو کلمه از هوش اخلاقی و تربیت حماسی را فهم کرد.

- انصاف

فضیلت آخر از هوش اخلاقی در تعریف بوربا (۲۰۰۵) انصاف است. انصاف را به معنای عدالت ورزی، اجرای قسط، رفتار درست و مطابق با عدالت، رعایت حق(دهخدا، ۱۳۸۱) و ضد ظلم (طبرسی، ۱۳۷۲) دانسته اند. "انصاف" از جمله فضائل اخلاقی شمرده شده که بر رعایت مساوات و برابری در رفتار با دیگران و پرداخت حقوق مردم بدون تبعیض اشاره دارد(۱۹). چنان که گفته شده انصاف در حوزه اخلاقی به معنای آن است که «هر آنچه را برای خود می‌پسندی برای دیگران بپسند و هر آنچه را برای خود ناخوش داری برای دیگران نیز ناخوش دار» این نحوه رفتار در حق دیگران به معنای برقراری مساوات میان خود و دیگران است. انصاف در هر حوزه و ابعاد لازم و ضروری است. همان‌گونه که از توضیحات واژه شناسی فضیلت انصاف متوجه شدیم این مسئله است که انصاف قرابت معنایی با عدالت دارد. عدالت و برقراری عدالت از شرایط زمینه‌ای تربیت حماسی پژوهش صورت گرفته است. هم‌چنین، به دلیل آنکه انصاف از فضائل اخلاقی است، از ارکان انسانیت و مکارم انسانیت که به ترتیب جز پدیده‌ها و پیامدهای تربیت حماسی است بشمار خواهد آمد زیرا انسانیت

گوناگون روبرو خواهد بود و با استقامت در انجام کارها انسان از هر امتحانی سر بلند بیرون خواهد آمد. با استقامت بشر در راه رسیدن به اهداف مطلوب و کمال لایق خود مدد می‌گیرد. قرآن کریم پیامبر گرامی اسلام را دعوت می‌کند که برای کسب موفقیت در تمام مراحل، شکیبایی خود را از دست ندهد و در برابر عوامل مخرب، استقامت ورزد (۸). به همین دلیل نقش و عملکرد خویش داری و استقامت در زندگی شبیه به هم است و کارآمدی مشترک دارند. واژه ایستادگی، هم معنی استقامت است و می‌تواند ارزش متشابه استقامت نسبت به خویشتن ایفا نماید.

- احترام

فضیلت چهارم هوش اخلاقی واژه "احترام" است. احترام از ریشه «ح م ر» و به معنای حرمت نگاه داشتن است و در اصطلاح به معنای تعظیم، گرامی‌داشتن و بزرگ‌داشت است. در زندگی اجتماعی، احترام متقابل افراد جامعه به یکدیگر زندگی را زیبا و دوست‌داشتنی می‌کند و موجب ازدیاد مهر و محبت مردم نسبت به همدیگر می‌شود، اما با توجه به آنکه احترام یک مفهوم ارزشمند و اساسی برای رشد شخصیت افراد و جامعه سالم است قاعدتاً در مراحل از پیدایش تربیت حماسی نقش بسزایی داشته است، از جمله در سیره پیامبر و خانواده که جز شرایط علی است یا در مفهوم انسانیت که از پدیده‌ها تربیت حماسی می‌باشد. در منابع اسلامی ملاک انسانیت، رشد ارزش‌های انسانی از قبیل ایمان، مسئولیت، احترام، اخلاق... می‌باشد. لذا، کلید واژه "احترام" یکی از مولفه‌های و صفات انسانیت انسان در تربیت حماسی بشمار می‌رود که حتی خداوند و اهل بیت همه انسان‌ها را دعوت به تکریم و احترام در رابطه با روابط با خود، خدا، دیگران و طبیعت کرده است.

- مهربانی

مؤلفه "مهربانی" فضیلت پنجم هوش اخلاقی است. "مهربانی" به مجموعه اعمال و رفتاری گفته می‌شود که حاکی از ایثار، مدارا، قدرشناسی و احترام به دیگران است و اغلب افراد مهربانی را یکی از مهم‌ترین صفات انسان‌های خوب می‌دانند که به زندگی حیات می‌بخشد. این فضیلت باعث ایجاد ارتباط بهتر با دیگران و شفقت بیشتر می‌شود. با مهربانی، می‌توان به دیگران توجه کرد، ارزش داد و یاری کرد، بدون در نظر گرفتن منعت شخصی.

باتسون (۲۰۰۲) عقیده دارد که مهربانی از ترکیب سه ویژگی همدردی، قضاوت اخلاقی و مسئولیت اجتماعی حاصل می‌شود. در این پژوهش صورت گرفته نسبت به تربیت حماسی، کلمه مهربانی استخراج نشده است، اما معادل و هم معنی لغت مهربانی

در "تربیت حماسی" هدف رشد ابعاد فردی و اجتماعی انسان ها می‌باشد و تاکید بر انسانیت بشریت و پرورش انسان کامل دارد که همه ارزش‌های انسانی به گونه هماهنگ با یکدیگر در او رشد کند و رشدشان به حدّ اعلا برسد. با وجود این خاصیت ما شاهد آن هستیم که در جای جای بررسی ابعاد هوش هیجانی و هوش اخلاقی، تربیت حماسی نقش آفرین است و می‌تواند عامل عینیت بخشی، تسهیل‌کنندگی و تکمیلی‌کنندگی برای هوش هیجانی و هوش اخلاقی در زندگی باشد. با وجود این همخوانی و تلاقی مفهومی بین تربیت حماسی، هوش هیجانی و تربیت حماسی، هوش اخلاقی می‌توان کاربرد بی‌مدل تربیت حماسی در علوم گوناگون از جمله تعلیم و تربیت، روان‌شناسی، جامعه‌شناسی تایید نمود.

پیشنهادهای کاربردی

- ✓ مراکز فرهنگی و آموزشی می‌توانند از مؤلفه‌های تربیت حماسی برای رشد مخاطبان خود استفاده کنند.
- ✓ با توجه به آنکه تربیت حماسی یک بستر رشد در محیط کاربردی و فراگیر است، خانواده‌ها می‌توانند به این مدل تربیتی اعتماد کنند و برای هدایت فرزندان خود استفاده نمایند.

حامی مالی

هزینه توسط نویسنده (دانشجو) تامین شده است.

مشارکت نویسندگان

طراحی - ایده پردازان، نظارت: سوسن سهامی، ذکویه فتاحی و روح الله ذاکرین.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان این مقاله فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

References

- 1- Mousavi SM, Epic education, Mahdavi model of education. The Promised East [Internet]. 2012; 7(26): 91-114. Available from: <https://sid.ir/paper/151028/fa>.
- 2- Ahmadi Tamimi A. Gharr al-Hakem and Dorr al-Kalam, Beirut, Scientific Press Institute. 1986.
- 3- Borba M. Cultivating moral intelligence, translated by Firouze Kaousi, Tehran, Rushd, Bahar. 2011.
- 4- Borba M. The step- by - step plan to building moral intelligence, Nurtuing Kids

انسان به میزان رشد ارزش‌های انسانی که شامل ایمان، تقوا، انصاف، مسئولیت و اخلاق است، بستگی دارد. مکارم انسانیت هم شامل آن دسته از صفات والا و بلند اخلاقی است که بزرگوارانه باشد و موجب کرامت نفس انسان شود و از سوی دیگر، جوانمردانه باشد و در آن نوعی مردانگی، ایثار و از خودگذشتگی بروز کند. مکارم انسانیت اوج اخلاق و تمامیت آن است.

نتیجه‌گیری

این پژوهش که با هدف تحلیل روان‌شناختی هوش هیجانی و هوش اخلاقی در تربیت حماسی صورت گرفت؛ دارای نکاتی می‌باشد که قابل توجه است:

با توجه به مطالعات صورت گرفته در مورد هوش هیجانی و هوش اخلاقی به این نتیجه می‌رسیم که هدف از ایجاد این مباحث رشد و تعالی انسان‌ها و هم‌چنین، رفع یا به حداقل رساندن برخی ناهنجاری‌های در روابط انسانی موجود در جامعه با استفاده از تغییر نگرش و کسب مهارت‌های ویژه می‌باشد. لذا، توجه با این مباحث در علم روان‌شناسی و تعلیم و تربیت جایگاه خود را دارد. نکاتی که در این فصل مطرح می‌شود، بازگو کننده آن است که مؤلفه و ارکان هوش هیجانی و اخلاقی به تقویت انسانیت و صفات عالیه انسانی تاکید دارد. این نکات می‌تواند به دور از توجه به نژاد، قومیت، مذهب و ... در ارتقا همه افراد تاثیر مثبت داشته باشد. با توجه تشریح مدل تربیت حماسی می‌توان بار دیگر به این نکته اذعان کرد که ما باید برای هر مقطع از زمان مدل تربیتی متناسب در اختیار داشته باشیم لذا، با اجتهاد از تربیت اسلامی، مدل "تربیت حماسی" استخراج می‌شود. به گونه‌ای که می‌توان در وهله نخست اشاره کرد که تربیت حماسی شبیه به چگونگی پیدایش هوش هیجانی و هوش اخلاقی که در راستای پاسخ به نیازهای بشر در جامعه و توسعه علوم انسانی ایجاد شده است. مطرح می‌شود. (البته، با توجه به اجتهاد صورت گرفته از تربیت اسلامی می‌توان به پیشرفت در علوم اسلامی هم تاکید کرد).

Heart & Souls, National Educator Award , National council of self-esteem. Jossey-Bass. 2005.

5- Borba M. Building moral intelligence: the seven essential virtues that teach kids to do the right thing. 2001.

6- Baharnjad Zakaria. Virtue from Farabi's point of view. Mirror of Knowledge

- [Internet]. 2012; 12(36):117-146. Available from: <https://sid.ir/paper/495398/fa>.
- 7- Dashti M. Ma'arif and Maarif, Array Publishing. 2002.
 - 8- Fatemi SM. Hosh Hijani, Sargol, Tehran. 2006.
 - 9- Faiz Kashani M M. al-Haqayq fi Mahasan al-Akhlaq, Qom, published by Mohsen Agil. 2008.
 - 10- Javadi Amoli A. Ethics of agents in Islamic government, Tehran, Raja. 1990.
 - 11- Johnson, Johnson R. Cooperative and Competition: Theory and Research Dina, N: Nteraction Book Company. 1989.
 - 12- Haj Ali Akbari M. A walk in the moral and practical life of the Holy Prophet. Publication of Islamic Culture Office. 2010.
 - 13- Hatami M. Psychology Puzzle Published by Imam Khomeini Educational and Research Institute. 2005.
 - 14- Gopher Smith, Principles of Psychology and Self-Esteem Psychotherapy, Ayez Publishing. 1967.
 - 15- Lenick, Doug and Kay Paul Fred. (2009). Moral intelligence, translated by Ali Mohammad Gudarzi, Tehran, Rasa.
 - 16- Majlisi MB. Bihar al-Anwar, Second Ch., Beirut, Wafaa Institute, 1403 AH. 1982.
 - 17- Mohammad pour A. Qualitative research method. Publication of sociologists. 2017.
 - 18- Motahari M. Hosseini's epic. Sadra Publications. 1999.
 - 19- Naraghi M. Islamic ethics. Translated by Mojtawani, published by Hekmat. 1998.
 - 20- Ragheb Esfahani AAQ. H. B. M. Al-Mufardat fi Gharib al-Qur'an, translated by Gholamreza Khosravi Hosseini, Tehran, Mortazavi Publishing House. 1989.
 - 21- Siaruchi J. Colleagues. Emotional intelligence in everyday life, translated by Asghar Nouri and Habibollah Nasiri, Ch 2, Isfahan, author's publication. 2005.
 - 22- Steve H. emotional intelligence for everyone, small translation of Roya Intezir and Mousavi Shoushtari's Mojagan, Tehran, creative vision. 2014.
 - 23- Seif S. Kadivar P. Psychology of development, Ch 13th, Tehran Semit. 2002.
 - 24- Tabatabayi MH. Tafsir al-Mizan, Beirut, Press Scientific Institute.
 - 25- Zamani Naiad A, Minhaj Al-Salkin Khansari, Publishing House of Farhange- e - Islamic. 1996.
 - 26- Zubeidi M M. Taj al-Arus Man Jawahar al-Qamoos, Beirut, Dar al-Alam. 1994.
 - 27- Fazio RH. On the automatic activation of associated evaluations: An overview. Cognition and Emotion, 2001, 15, 115-141.
<https://www.researchgate.net/publication/228580154> DOI: 10.1080/0269993004200024
 - 28- Nahardani H, Aminizadeh A, Keyvanloo F. Managing Emotional Intelligence in Socio-individual Morality in an Islamic Approach. پژوهشنامه اخلاق ۲۰۱۳؛ ۶ (۲۱): ۱۶۵-۱۸۶ URL: <http://akhlagh.maaref.ac.ir/article-1-1523-fa.html>.
 - 29- Porsaid Aghaei ZS, Shaerbafchi, M. Comparative study of emotional intelligence components based on Islamic sources. Quran and psychology, 1401; 1(1): 177-191. https://qpsj.ut.ac.ir/article_90853.html, DOI: 20.1001.1.29809517.1401.1.1.11.0.
 - 30- Talkhabi M. Cognitive Approach to Religious Education. Philosophy of Education [Internet]. 2017; 2(1):71-90. Available from: <https://sid.ir/paper/264990/en>.
 - 31- Salahshouri A. The Status of Moral Education, SPIRITUAL Education and Religious Education. Journal of New Approach in Education Administration [Internet]. 2011; 2(2 (6)):41-56. Available from: <https://sid.ir/paper/168672/en>